

Luonnonsuojelulaki on tärkeä ja tarpeellinen askel kohti luontokadon pysäyttämistä. Kiinnitän tässä lausunnossa huomiota esitykseen siltä osin, kun se koskettaa ympäristötaloustieteen alaa.

Tavoite pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen eli saavuttaa luonnon kokonaisuheikentymättömyys on erittäin perusteltu. Laki edesauttaa tämän tavoitteen saavuttamista ja sitä kautta tuottaa yhteiskuntaan merkittävästi taloudellista hyvinvointia.

Laissa säädetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation toteuttamisesta. Jotkut toimijat, kuten yritykset tai kunnat, saattavat haluta kompensoida luontokatoa aiheuttavaa toimintaansa vapaaehtoisesti suojelemalla tai ennallistamalla luontoa toisaalla. Jotkut yritykset voivat alkaa tarjota maksuhalukkuille kuluttajille luontokompensoituja tuotteita. Kompensointi on kuluttajalle ”uskottavuushyödyke”, sillä kuluttaja ei voi havaita kompensoinnin laatua. Tällaisilla markkinoilla ongelmana on haitallisen valikoitumisen markkinahäiriö. Tämän markkinahäiriön korjaaminen on hyvä syy laatustandardien ja sääntöjen kirjaamiselle lakiin, vaikka kompensaatio itsessään olisi vapaaehtoista.

Markkinoiden suunnitteluun tulisi kiinnittää erityistä huomiota joko lainsäädännössä tai lain täytäntöönpanovaiheessa. Vaihdataan liittyvät säännöt, kompensaatioiden suuri tietotarve sekä kompensoinnin toisen osapuolen etsintä johtavat korkeisiin transaktiokustannuksiin. Kokemukset Pohjois-Amerikasta vedenlaadun kompensaatioista osoittavat, että ellei julkinen valta ota aktiivista roolia markkinapaikan suunnittelussa, transaktiokustannukset voivat muodostua niin korkeiksi, että markkinalla ei synny kauppia. Suunnittelulla ja vaihdannan sääntöjä yksinkertaistamalla voidaan transaktiokustannuksia laskea jonkin verran, joskin tämä tulee tehdä ekologisista reunaehdoista kunnioittaen. Julkisen välittäjäorganisaation luominen tai yksityisen välittäjän markkinoille tulon edistäminen laskee transaktiokustannuksia huomattavasti, sillä välittäjä taho erikoistuu tietotarpeisiin, laskentaan ja yhdistää markkinaosapuolet. Yksityisen välittäjän käyttäminen tosin voi johtaa luonnollisen monopolin syntymiseen, jossa toimijalle syntyy markkinavoimaa hyvityksiä ostaessa ja myydessä.

Lain mahdollistama vapaaehtoisuuteen perustuva ekologisen kompensaation järjestelmä tulee jäämään kuitenkin kansainvälisten kokemusten perusteella volyymiltaan pieneksi, eikä se auta saavuttamaan luonnon kokonaisuheikentymättömyyttä. Sen sijaan velvoittava ekologinen kompensaatio, jossa suojelusta poikkeamisen tapauksessa veloitettaisiin luontohaittojen kompensointi olisi hyvin suunniteltuna kustannustehokas taloudellinen ohjauskeino. Tällainen järjestelmä varsinaisen kompensoinnin lisäksi myös kannustaisi välttämään luontohaittoja lievennyshierarkian periaatteiden mukaisesti.

Sopivia ennallistamis- ja suojelukohteita, eli kompensaatioiden tarjontaa on Suomessa paljon, mikä tekee järjestelmästä hyvin Suomeen soveltuvan. Kysyntä on vapaaehtoisessa kompensaatioissa todennäköisesti hyvin pientä ja toimiva markkinamekanismi vaatii sääntelyä kysynnän moottoriksi. Suuren tarjonnan vuoksi velvoittavakaan ekologinen kompensaatiojärjestelmä ei todennäköisesti johda kompensaatiokustannusten merkittävään nousuun.

Laki pyrkii myös luonnonsuojelun tietojärjestelmän ajantasaistamiseen ja pyrkii parantamaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja tehokasta käyttöä. Tämä on hyvä ja tärkeä tavoite. Luontotieto on arvokasta, sillä se edesauttaa toimenpiteiden priorisointia ja kustannustehokasta luonnonsuojelua. Useissa tapauksissa maanomistajilla on omistamastaan maa-alueesta paras tietämys. Sääntelyllä voitaisiin edistää mekanismeja, joilla tämä luontotieto saataisiin yhteiskunnan käyttöön, kuten luontoarvojen mukaan vaihtelevat suojelukorvaukset (ns. luonnonarvokauppa) tai erityisen tärkeästä luontotiedosta maksettavat palkkiot.

Lassi Ahlvik,

Apulaisprofessori, ympäristötalous

Helsingin yliopisto